

ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΗ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΑΝΕΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ;

Υπό τοῦ SIR ROY HARROD

Ἦλθεν ἡ στιγμή νά σκεφθῶμεν καί πάλιν μίαν τῶν περισσότερων παραδεδεγμένων οικονομικῶν θεωριῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀνάπτυξις τῆς παραγωγῆς συμβαδίζει κανονικῶς πρὸς τὴν γενικὴν ἀύξησιν τῶν τιμῶν καὶ ἡ μείωσις τῆς παραγωγῆς μὲ τὴν πτώσιν τῶν τιμῶν. Εἶναι ἐκείνη τὴν ὁποίαν περιγράφουν τὰ ἐγγχειρίδια καὶ διδάσκουν εἰς τὰς σχολάς. Εἶναι ἐκείνη τὴν ὁποίαν οἱ καλῶς πληροφορημένοι θεωροῦν γενικῶς ὡς αὐταπόδεικτον. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος στηρίζεται εἰς πλῆθος ἱστορικῶν γεγονότων.

Ἡ τελευταία πάντως αὕτη δὲν προκύπτει ἀπὸ βασικοὺς οικονομικοὺς νόμους, βασιζεται ἐπὶ τῆς πείρας. Ἀπὸ τοῦ 1936, εἰς μίαν μελέτην φέρουσαν τὸν τίτλον «Ὁ οικονομικὸς κύκλος» παραδεχόμενος τὴν ἀξίαν τῶν νόμων αὐτῶν καὶ προσπαθῶν νά δώσω εἰς αὐτοὺς μίαν καλλιτέραν θεωρητικὴν βάσιν διετύπωνα τὸν παράδοξον χαρακτήρα των: «Ὅταν ἡ παραγωγή εἶναι ὑψηλὴ καὶ τὰ ἀγαθὰ εἶναι ἄφθονα διατὶ δὲν θὰ ἐβλέπαμεν τὰς τιμὰς νά πίπτουν καὶ τὰνάπαυιν;

Εἰς ὠρισμένας σαφεῖς περιπτώσεις, ὅπως ὁ πόλεμος καὶ αἱ συνέπειά του, ὁ νόμος ἐφαρμόζεται εὐχερῶς. Ἡ ζήτησις εἶναι ἰσχυρά, ἡ δυναμικότης παραγωγῆς εὐρίσκειται εἰς τὸ ἀνώτατον αὐτῆς σημεῖον, δημιουργοῦνται δὲ πληθωριστικαὶ πιέσεις. Φαίνεται πάντως ὅτι καὶ κατὰ τὰς περιόδους ὀμαλότητος οὗτοι ἐφαρμόζονται σχεδὸν κανονικὰ.

Ἐὰν ὁ νόμος οὗτος τεθῆ ὑπὸ ἀμφισβήτησιν ἢ γίνουν παραδεκτοὶ ὠρισμένοι περιορισμοί, εἰς τὴν ὑποθετικὴν καθολικότητά του, ἡ κατάστασις δύναται νά μεταβληθῆ, ἀπὸ πολλὰς καὶ σημαντικὰς ἀπόψεις, κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον.

Ἡ ἐξέλιξις τῶν τιμῶν πρώτων ὑλῶν, ἐτοιμῶν προϊόντων καὶ ὑπηρεσιῶν

Ἀκόμη καὶ σήμερον οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νά ἀρνηθῶμεν ὅτι ἐφαρμόζεται ὁ νόμος οὗτος γενικῶς ἐφ' ὅσον πρόκειται διὰ πρώτας ὕλας ἀνταλλασσομένας εἰς ὀργανωμένας ἀγοράς. Ὅταν ἡ ζήτησις κάμπτεται, συνεπεία μειώσεως ἢ ἐπιβραδύνσεως τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς καὶ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν πρώτων ὑλῶν, μειοῦνται ἐπίσης καὶ αἱ τιμαὶ των. Ἐφ' ὅσον ὁμως βελτιοῦνται αἱ συνθήκαι τῆς ζωῆς, τὰ βασικὰ αὐτὰ προϊόντα δὲν ἔχουν πλέον τόσῃ βαρύτητα διὰ τὸ συνολικὸν ἔθνικόν προϊόν.

Ὅταν στραφῶμεν πρὸς τὰ κατειργασμένα προϊόντα καὶ τὰς ὑπηρεσίας, πού συνιστοῦν τὸ μεγαλύτερον τμήμα τοῦ ἔθνικου προϊόντος εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας χώρας, ὁ νόμος ἐφαρμόζεται ὑπὸ συνθήκας δυναμένας νά θεωρηθῶν ὡς ὀλιγον διάφοροι. Πρέπει νά παραδεχθῶμεν τοῦλάχιστον τὴν ὑπαρξίν ἀντιθέτων δυνάμεων. Ὅταν ἡ παραγωγή εἶναι ὑψηλὴ ἐν σχέσει πρὸς τὴν δυναμικότητα, ἡ σπουδαιότης τοῦ κύκλου ἐργασιῶν δυνατόν νά καταστήσῃ εὐχερεστέραν τὴν μείωσιν τῶν τιμῶν. Αἱ ἀντιτιθέμεναι δυνάμεις δύνανται νά ἔχουν μεγαλύτεραν σπουδαιότητα ὅταν εὐρ σκῶνται ἐνώπιον ἑνὸς μικροῦ σχετικῶς ἑλλειμματος ἐν σχέσει πρὸς τὴν πλήρη δραστηριότητα, παρ' ὅτι ὅταν πρόκειται περὶ ἰσχυροτέρων ἀνόδων καὶ πτώσεων, τὰς ὁποίας ἔχει συνθῆσει ὁ κόσμος ὄχι μόνον κατὰ τὰς ἐνδιαμέσους τῶν πολέμων περιόδους ἀλλὰ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τελευταίου αἰῶνος.

Εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα βλέπομεν ἀνάγλυφον τὴν εἰκόνα τῆς ἐξελίξεως τῶν τιμῶν εἰς Βρεταννίαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐπτὰ τελευταίων ἐτῶν. Ἡ περίοδος αὕτη δύναται νά διαιρεθῆ εἰς τρία διάφορα μεταξύ των μέρη. Δὲν προχωρῶ πέραν τοῦ 1953 διότι κατὰ τὰ τέσσαρα προηγούμενα ἔτη ἡ ἐξέλιξις τῶν βρεταννικῶν τιμῶν ἦτο κυρίως ἔργον τῆς ὑποτιμῆσεως τῆς στερλίνας κατὰ τὸ 1949.

Κατὰ τὰ δύο ἔτη ἀπὸ τοῦ 1953 μέχρι τοῦ 1955 ἡ παραγωγή ἠῤῥήθη εἰς μεγάλην κλίμακα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τριετίας ἀπὸ τοῦ 1955 μέχρι τοῦ 1958 ἡ παραγωγή

παρέμεινε στάσιμος και κατά την διάρκειαν της περιόδου από τοῦ 1958 μέχρι τοῦ 1960 ἡ παραγωγή ηὔξηθη και πάλιν ζωηρῶς.

Τοῦτο συνάγεται σαφῶς ἀπὸ τὰς δύο πρώτας κατηγορίας τοῦ κατωτέρω πίνακος. Ἡ προσοχή πρέπει νὰ συγκεντρωθῇ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν, ἡ ὁποία δίδει τὴν κατ' ἄτομον παραγωγὴν.

Μέση ἔτησια αὐξησης εἰς ἑκάστην τῶν τριῶν περιόδων

	1953 - 55	1955 - 58	1958 - 60
Βιομηχανικὴ Παραγωγή	6,6	0,3	6,8
Βιομηχανικὴ παραγωγή κατ' ἄτομον ἀπασχολούμενον εἰς τὴν βιομηχανίαν	3,6	0,6	5,0
Τιμαὶ ἐργοστασίου	1,5	2,8	1,2
Λιανικαὶ τιμαὶ	3,2	4,0	0,7
Ὑψος συνήθων μισθῶν	5,7	5,8	2,5
Κέρδη μισθωτῶν	8,2	6,2	6,3

Οἱ ἀριθμοὶ ἀποδίδουν ἔτησια στοιχεῖα. Εἶναι βέβαιον ὅτι τὰ μηνιαῖα και τὰ τριμηνιαῖα στοιχεῖα θὰ ἔδιδον ποικίλα ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀπῆλθον λεπτομερεστέραν ἐξήγησιν. Εἶναι ἴσως ὀρθὸν νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ περισσότερον γενικὰ στοιχεῖα.

Ἰσχυρίζομαι ὅτι τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀνωτέρω πίνακος ἐπιτρέπουν κατ' ἀρχὴν τὴν ἀναθεώρησιν τῆς θεωρίας κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀνάπτυξις τῆς παραγωγῆς ἀκολουθεῖται κατὰ γενικὸν κανόνα ἀπὸ τὴν αὐξησην τῶν τιμῶν, τοῦλάχιστον ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας τῆς βρεταννικῆς οἰκονομίας. Παρατηροῦμεν ὅτι αἱ τιμαὶ ἐργοστασίου, αἱ λιανικαὶ τιμαὶ και τὸ σύνθετος ὕψος τῶν μισθῶν, ηὔξηθησαν περισσότερον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἔτων κατὰ τὰ ὁποῖα ἡ παραγωγή παρέμεινε στάσιμος παρ' ὅτι κατὰ τὰς δύο περιόδους τῆς ταχείας αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς τὰ κέρδη ἐκ τῶν μισθῶν ἐξελιχθησαν κατὰ διάφορον τρόπον: Πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι αἱ ἐλαφρῶς μεγαλύτεραι αὐξήσεις τῶν κερδῶν τούτων, αἱ ὁποῖαι παρατηροῦνται κατὰ τὰς περιόδους εὐημερίας δὲν εἶχον τὴν σπουδαιότητα, τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ ἡ μεγαλύτερα αὐξησης τῶν τιμῶν τῶν ἐμπορευμάτων, διὰ τὴν ὁποίαν, ὅταν ὀμιλῶμεν περὶ πληθωρισμοῦ, ἐνδιαφερόμεθα περισσότερον ὄλων. Θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ τιμαὶ ηὔξηθησαν κατὰ τὸ 1956 περισσότερον παρ' ὅτι κατὰ τὰ δύο ἐπόμενα ἔτη και ὅτι τοῦτο ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν περίοδον. Ἀλλὰ και ἀκόμη και ἂν ἔχωμεν κατὰ νοῦν τὴν περίοδον τῶν δύο ἔτων 1956 - 58, αἱ τιμαὶ αὐξήθησαν περισσότερον ἀπὸ ὅτι κατὰ τὰς περιόδους εὐημερίας (τιμὴ ἐργοστασίου: 1,9 % ἔτησίως, λιανικαὶ τιμαὶ: 3,5 % ἔτησίως). Τὸ σύνθετος ὕψος τῶν μισθῶν ηὔξηθη κατὰ 4,4 % ἔτησίως και τὰ κέρδη τῶν μισθωτῶν κατὰ 4 % ἔτησίως.

Τὸ ἔτος 1956 δυνατόν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βᾶσις τῶν συζητήσεων. Εἶναι δυνατόν, ὡς ἐλέχθη, ἡ αὐξησης τῶν τιμῶν τοῦ ἔτους τούτου νὰ ἀπετέλει μίαν τῶν συνεπειῶν τῶν καλῶν ἔτων, εἶναι ὅμως ἐξ ἴσου δυνατόν νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι τὴν αὐξησην τῶν τιμῶν προεκάλεσεν ἡ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο σημαντικὴ μείωσις τῆς παραγωγικότητος μετὰ μίαν περίοδον σοβαρᾶς ἀνόδου. Ἡ μόνη περίοδος κατὰ τὴν ὁποίαν ἐμειώθησαν αἱ τιμαὶ τῶν πρώτων ὕλων ἦτο ἡ περίοδος αὐτῆς τῆς κάμψεως. Τὸ γεγονός ὅτι αἱ τελικαὶ τιμαὶ ἦσαν πολὺ ηὔξημένοι κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν εἶναι ἔτι περισσότερον ἀξιοσημείωτον. Αἱ τιμαὶ τῶν πρώτων ὕλων ηὔξηθησαν εἰς τὴν πραγματικότητα περισσότερον μεταξύ 1955 και 1957, ἐν συνεχείᾳ ὅμως ἐμειώθησαν περισσότερον ἀπὸ ὅτι εἶχον αὐξηθῆ. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν ἐξῆς λόγον: Ἐνῶ ἡ βρεταννικὴ οἰκονομία ἐγνώρισεν τὸ ἀνώτατον ὄριον τῆς δραστηριότητός της κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1955 ἡ παγκόσμιος οἰκονομία ἐπέτυχεν τοῦτο μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1957.

Ἀνάπτυξις και πληθωρισμὸς

Ἐάν ἦτο δυνατόν νὰ ἀπαλλαγῶμεν πλήρως τῶν προσυνειλημμένων ἰδεῶν και νὰ

χρησιμοποιώμεν τὸν πίνακα μόνον πρὸς λήψιν πληροφοριῶν, τοῦτο θὰ μᾶς ὠδήγει εἰς τὴν μελέτην τῆς ἰδέας κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τείνει νὰ εἶναι διάφορα πληθωρισμὸν. Ὑπὸ τὰς συγχρόνους συνθήκας τὰ πάντα δύνανται νὰ εἶναι διάφορα. Τὸ πρόβλημα εἶναι σημαντικόν, εἶναι ἕνα πρόβλημα ὑψίστης σημασίας, διὰ τὴν σημερινὴν πολιτικὴν. Ἐπιθυμοῦμεν τὴν ἀνάπτυξιν, εὐρισκόμεθα ὁμως ἐνίοτε εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὴν συγκρατῶμεν κάτω τοῦ ἐπιπέδου εἰς τὸ ὅποιον θὰ ἠδύνατο νὰ φθάσῃ καὶ τοῦτο διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὸν ζυγὸν τοῦ πληθωρισμοῦ. Αὐτὸ εἶναι κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν, τὸ τεράστιον πρόβλημα τὸ ὅποιον τίθεται σήμερον. Εἶναι δυνατόν σήμερον νὰ μὴ θεωρηθῇ ὀρθὴ διαβεβαίωσις, τὴν ὁποίαν δίδουν τὰ κληροδοτήματα τῆς πείρας ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ οἰκονομικὴ εἰκὼν ἦτο τελείως διάφορος, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ διακυμάνσεις τῶν τιμῶν πρώτων ὑλῶν ἦσαν πλέον σημαντικά, κατὰ τὴν ὁποίαν ἦτο. Ἰσως, εὐκόλωτερον νὰ μειωθοῦν οἱ μισθοί, κατὰ τὰς περιόδους τοῦ οἰκονομικοῦ μαρασμοῦ καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ κινήσεις αὐξήσεων καὶ πτώσεων εἶχον μεγαλύτεραν πληρότητα, γηγόνος τὸ ὅποιον διετάρασσε τὴν ἰσορροπίαν τῶν δυνάμεων ἀντισταθμίσεως. Εἶναι δυνατόν ἢ σύγχρονος, τελείως ἀντίθετος πρὸς τὴν σημερινὴν μέθοδον, νὰ συνίσταται εἰς τὴν συνεχῆ προσπάθειαν πρὸς ἀντιπαράταξιν ὅλων τῶν πληθωριστικῶν δυνάμεων, διὰ τῆς ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερας ἀναπτύξεως.

Θὰ ἔπρεπε, πράγματι, νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι μίᾳ ἰσχυρᾷ ζήτησι, ἀλλὰ ὄχι ὑπερβολικῶς ἰσχυρᾷ, τείνει νὰ προκαλέσῃ πληθωρισμὸν τιμῶν. Ἐὰν συνέβαινε τοῦτο, ἡ συνταγὴ θὰ ἦτο νὰ καταστήσωμεν τὴν ζήτησιν ἐπαρκῆ νὰ στηρίξῃ τὸ ἀνώτατον ὅριον οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Θὰ ἔπρεπε νὰ προσέξωμεν ταυτοχρόνως ὅτι καὶ τὰ ἐκ τῶν μισθῶν κέρδη δὲν ἔχουν τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς διάρθρωσιν μὲ τὰς ἄλλας τιμὰς καὶ ὅτι τοῦτο δυνατόν νὰ ἀποτελέσῃ πρόβλημα ἀπαιτοῦν ἐιδικὴν μελέτην.

Πρὸς χρησιμοποίησιν τοῦ ἀνωτάτου ὀρίου τῆς δυναμικότητος τῆς παραγωγῆς, εἶναι ἀνάγκη νὰ μελετήσωμεν τοὺς συνολικοὺς ἀριθμοὺς, ἰδίως τοὺς ἀφορῶντας τὴν παραγωγὴν κατ' ἐνεργὸν ἄτομον. Αἱ πληροφορίαι αἱ ἀφορῶσαι τὸν τομέα τῆς βιομηχανίας δὲν εἶναι ἱκανοποιητικά. Ἡ πρόσφατος πείρα δεικνύει ὅτι αἱ ἐλλείψεις καὶ αἱ πιέσεις ὅταν εἶναι μέτρια, δυνατόν νὰ μὴ εἶναι ἀπολύτως κακά. Πρέπει βεβαίως νὰ παρακάμψωμεν τὰς ἐξαιρετικὰς ἐλλείψεις τῶν δέκα μεταπολεμικῶν ἐτῶν. Ὁ συνδυασμὸς μίᾳς καλλιτέρας ἀγορᾶς, δυναμένης νὰ ἱκανοποιηθῇ εὐχερῶς, μὲ τὴν σχετικὴν ἔλλειψιν ἐργατικῶν χειρῶν, προτρέπει τοὺς παραγωγοὺς νὰ λαμβάνουν περισσότερα ἀπὸ τὸ πρῶτον τῶν, χάρις εἰς τὴν χρησιμοποίησιν μεθόδων διὰ τῶν ὁποίων ἐξοικονομοῦνται ἐργατικά χεῖρες καὶ οὕτω ἐπιταχύνει τὸν ἐκσυγχρονισμόν καὶ τὰς σуйετὰς ἐπειδύσεις ποῦ ὅλοι ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐθαρρύνωμεν.

Δύναται νὰ χαραχθῇ μίᾳ καμπύλῃ, ἡ ὁποία νὰ καταδεικνύῃ μίαν κανονικὴν βελτίωσιν τῆς παραγωγικότητος καὶ ἡ ὁποία θὰ στηρίζεται εἰς τὴν πείραν ὅλων τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν. Ὅταν ἡ πραγματικὴ παραγωγὴ εἶναι οὐσιωδῶς ἐν καθυστερήσει ἔναντι τῆς παραγωγικότητος, οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν ἐθνικὴν πολιτικὴν θὰ ἔπρεπε νὰ καταλήξουν εἰς τὸ συμπέρασμα ἄρσεως τῶν περιοριστικῶν μέτρων ἢ λήψεως μέτρων παρακινήσεως. Αὐτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ βασικόν τῶν κριτηρίων ὅταν ἡ ζήτησις εἶναι πολὺ ἀσθενής.

Ὅταν ἡ ζήτησις εἶναι ζωηρὰ πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ἄλλα κριτήρια. Ἡ ζήτησις, εἰς ὄρισμένας περιπτώσεις δυνατόν νὰ εἶναι τόσο ὑψηλὴ ὥστε ἡ οἰκονομία νὰ ἀδυνατῇ νὰ τὴν ἱκανοποιήσῃ ἀκόμη καὶ ὅταν ἡ ἀνάπτυξις εὐρίσκεται εἰς τὸ ἀνώτατον αὐτῆς σημείον.

Διὰ τὸ ἀντιληφθῆναι ἔαν ὑπάρχῃ λόγος ἐπιβολῆς περιορισμῶν, αἱ ἀρχαὶ θὰ πρέπει νὰ συμβουλευθῶνται ὀρισμένους δείκτας, ὅπως ἡ συσσώρευσις τῶν ἐκκρεμοῦσῶν ἀπαιτήσεων, ἢ τὸ πλεόνασμα τῶν κενῶν θέσεων ἔναντι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνέργων.

Ἐὰν αἱ διατυπωθεῖσαι ἐνταῖθα ἀπόψεις εἶναι ὀρθαί, θὰ πρέπει οἱ ὑπεύθυνοι τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς νὰ μελετήσουν καὶ πάλιν ἐπειγόντως τὰ προβλήματα εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν.